

Kosova

Ekonomik ve Ticari Değerlendirme Raporu

Ekim – Aralık 2021

Priştine Ticaret Müşavirliği

08/02/2022

Kosova'ya Ait Temel Ekonomik Göstergeler

Kosova	2019 (1-12)	2020 (1-12)	2019 / 2020 % Değişim	2020(1-12)	2021 (1-12)	2021/2020 % Değişim
GSYİH (Cari Fiyatlar -Milyar €)	7,05	6,77	-3,9	4,92*	5,69*	15,6*
GSYİH Büyüme (Sabit Fiyatlar -%)	4,8	-5,3	-210,4	-6,73*	11,80*	175,3*
Kişi Başına Düşen GSYİH (Cari Fiyatlar - €)	3.959	3.772	-4,7	3.772	-	-
Tüketici Fiyat Enflasyonu (ort, %)	2,7	0,2	-	0,2	3,4	-
İşgücü	363.180	347.071	-4,43	354.672**	359.167**	1,2**
İşsizlik Oranı (%)	25,7	25,9	5,05	25,0**	25,8**	3,2**
Cari İşlemler Dengesi (€)	-399.451.231	-472.195.094	18,2	-447.471.111***	-584.742.387***	30,6***
İhracat (€)	383.491.482	474.959.855	23,8	474.959.855	749.719.548	57,8
İthalat (€)	3.496.942.421	3.296.918.338	-5,7	3.296.918.338	4.652.750.663	41,1

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

* Ocak – Eylül Dönemi

** Ocak – Mart Dönemi

***Ocak – Kasım Dönemi

DEĞERLENDİRME

2020 yılında küresel salgın nedeniyle yaşanan ekonomik daralmanın aksine 2021 yılında Kosova ekonomisi toparlanma göstermiş ve Eylül 2021 itibariyle bir önceki yılın aynı dönemine göre %11,80 büyüme gerçekleşmiştir. 2020 yılında %5,3 küçülen Kosova ekonomisinin, henüz resmi rakamlar açıklanmamasına rağmen 2021 yılı sonunda %9,9 büyüme gösterdiği ifade edilmektedir.

2021 yılında toplam talepte artış yaşanmış ve ülkenin mal ithalatı bir önceki yıla göre %41,1 artarak 4,65 milyar Avro'ya ulaşmıştır. Öte yandan, Kosova'nın ihraç ürünlerinin ekseriyetle madencilik ve hurda metal ürünleri olması sebebiyle küresel resesyona bağlı olmaksızın 2020 yılında da artışını sürdürmüştür. 2021 yılında ise ülkenin toplam ihracatı bir önceki yıla göre yaklaşık %57,8 artarak 749,7 milyon Avro gibi Kosova için rekor bir seviyeye ulaşmıştır.

2020 yılında salgınının neden olduğu derin ekonomik gerilemenin ardından toparlanmaya geçen diğer ülkelerde olduğu gibi Kosova’da da 2021 yılında enflasyon oranında yüksek bir artış gerçekleşmiştir. Resmi para birimi Avro olan ülkede yılsonu enflasyon oranı %3,4 olarak açıklanmıştır.

Kosova’nın önemli gelir kaynaklarından birisi turizm gelirleridir. Özellikle yurt dışında yaşayan Kosovalı vatandaşların tatil dönemlerini ülkede geçirmeleri Kosova ekonomisine büyük katkı sağlamaktadır. Salgın nedeniyle turizm gelirlerinde önemli bir düşüş yaşanmış olmakla birlikte; bu durum Kosova’ya fiilen gelemeyen vatandaşların ülkelerine finansal katkı sağlamalarına engel olamamıştır. 2020 yılında 980 milyon Avro olan yurt dışında yaşayan Kosovalı vatandaşlar tarafından ülkeye gönderilen kayıtlı para, 2021 yılında %16,7 artarak toplamda 1.143,9 milyon Avro’ya ulaşmıştır. Ülkeye en fazla paranın gönderildiği başlıca ülkeler ise Almanya, İsviçre ve ABD’dir.

Ülkeye gelen doğrudan yabancı yatırımlar, salgın dönemine rağmen artış göstermeye devam etmiştir. 2020 yılı sonunda bir önceki yıla göre %35,7 artış göstererek 345,7 milyon Avro olarak gerçekleşen doğrudan yabancı yatırım tutarı, 2021 yılı Ocak – Kasım döneminde, 2020 yılının aynı dönemine göre %55,6 artmış ve 485,4 milyon Avro tutarında yatırım gerçekleşmiştir.

Kosova Merkez Bankası verilerine göre; Türkiye, 2020 yılı sonu itibariyle 379,9 milyon Avro’luk tutar ile Almanya, İsviçre ve Büyük Britanya’dan sonra Kosova’daki 4. yatırımcı ülkedir. Bahse konu verilerin Ticaret Müşavirliğimizce değerlendirilmesi neticesinde, Almanya, İsviçre ve Büyük Britanya’da yaşayan Kosovalıların Kosova’da gayrimenkul alımlarının doğrudan yabancı yatırım olarak kabul edilmesinin bu üç ülkeyi Türkiye’nin önüne taşıdığı anlaşılmaktadır. 2021 yılı Ocak – Kasım döneminde gerçekleştirilen 485,4 milyon Avro’luk yatırım içerisinde Türk yatırımlarının değeri ise 13,6 milyon Avro’dur.

T.C. PRİŞTİNE BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

08/02/2022

Kosova Dış Ticaretinin Genel Görünümü

	Ülkenin Toplam İhracatı (€)	Türkiye'nin Ülkeden İthalatı (€)	Tr Pay (%)	Ülkenin Toplam İthalatı (€)	Türkiye'nin Ülkeye İhracatı (€)	Tr Pay (%)	Türkiye-Ülke Arası Toplam Dış Tic. Hacmi (€)
2018	367.500.353	8.354.466	2,27	3.347.007.206	336.533.018	10,05	344.887.484
2019 Yıllık	383.491.482	7.971.660	2,07	3.496.942.421	431.495.531	12,33	439.467.191
2020 Yıllık	474.959.855	11.073.405	2,33	3.296.918.338	409.459.111	12,42	420.532.516
2021 Yıllık	749.719.542	17.399.445	2,32	4.652.750.657	584.130.265	12,55	601.529.710

	2020 Ülkenin Toplam İhracatı (Bin €)	2021 Ülkenin Toplam İhracatı (Bin €)	2020 Türkiye'nin Ülkeden İthalatı (Bin €)	2021 Türkiye'nin Ülkeden İthalatı (Bin €)	2020 Ülkenin Toplam İthalatı (Bin €)	2021 Ülkenin Toplam İthalatı (Bin €)	2020 Türkiye'nin Ülkeye İhracatı (Bin €)	2021 Türkiye'nin Ülkeye İhracatı (Bin €)
Ocak	28.939	42.564	1.024	1.239	221.216	235.838	23.817	28.409
Şubat	35.933	48.408	1.185	1.798	263.392	301.710	29.558	36.192
Mart	32.164	61.807	582	1.215	252.070	382.522	32.991	48.808
Nisan	32.688	61.107	386	1.501	193.974	384.540	21.012	50.160
Mayıs	38.766	57.831	624	820	239.079	366.053	30.356	44.547
Haziran	44.627	72.914	936	1.156	290.804	393.295	42.062	57.831
Temmuz	42.636	62.325	1.306	785	306.377	430.087	40.411	51.745
Ağustos	34.317	64.992	643	2.120	263.305	417.595	34.825	50.357
Eylül	41.725	69.327	612	1.930	287.294	420.669	35.447	46.275
Ekim	50.637	72.683	1.136	1.537	317.689	428.545	40.909	51.422
Kasım	45.799	70.697	945	1.519	305.743	431.841	36.483	56.914
Aralık	46.728	65.063	1.695	1.778	355.975	460.055	41.588	61.483
Toplam	474.959	749.719	11.073	17.399	3.296.918	4.652.750	409.459	584.130

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

T.C. PRİŞTİNE BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

08/02/2022

Ülkenin Dünyadan İthalatında İlk 10 Ürün				
GTIP 8 Kodu**	GTIP 8 Adı (Türkçe)	2019 (Yıllık) (€)	2020 (Yıllık) (€)	2021 (Yıllık) (€)
27101943	Petrol veya Bitümlü Minerallerin Gaz Yağları	293.147.202	177.035.807	318.693.071
87033290	Motorlu Taşıt; Dizel/Yarı Dizel (1500cm ³ < Silindir Hacmi =<2500 cm ³)	106.004.047	95.164.281	144.031.910
72142000	Köşeli Çubuklar (Çentik, Yiv, Oluk vb Şekil Bozuklukları Olan)	101.548.923	90.271.378	127.403.057
27160000	Elektrik Enerjisi	53.951.593	35.990.665	112.572.051
24022090	Tütün İçeren Sigaralar	68.269.624	62.783.275	85.907.872
30049000	Tedavide/Korunmada Kullanılmak Üzere Hazırlanan Diğer İlaçlar	46.091.683	58.428.270	71.216.323
22021000	Sular (Tatlandırıcı, Lezzetlendirilmiş) Alkolsüz Diğer İçecekler (Meyve Suyu Hariç)	43.745.652	41.086.846	62.432.938
87033390	Motorlu Taşıt; Dizel/Yarı Dizel (Silindir Hacmi =>2500 cm ³)	45.799.541	43.452.160	61.183.978
25232900	Çimento; Portland; Diğer	40.377.230	47.856.599	50.676.411
87100000	Tanklar ve Diğer Zırhlı Savaş Taşıtları	2.829.313	9.321.461	45.589.653
Ülkenin Dünyaya İhracatında İlk 10 Ürün				
GTIP 8 Kodu**	GTIP 8 Adı (Türkçe)	2019 (€)	2020 (€)	2021 (Yıllık) (€)
94042990	Diğer Şilteler, Yorganlar, Diz ve Ayak Örtüleri, Yastıklar	2.916.338	17.758.190	100.621.033
72026000	Ferro – Nikel	51.304.789	80.874.033	76.297.976
72044990	Dökme Demirin, Demirin veya Çeliğin Döküntü ve Hurdaları	20.818.350	17.173.220	34.609.010
39252000	Plastikten Kapılar, Pencere ve Bunların Çerçevesi ve Pervazları ve Kapı Eşikleri	13.686.919	18.690.983	25.791.085
22021000	Sular (Tatlandırıcı, Lezzetlendirilmiş) Alkolsüz Diğer İçecekler (Meyve Suyu Hariç)	11.661.887	13.453.176	17.856.247
73069000	Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular ve İçi Boş Profiller	5.980.078	9.592.087	16.539.388
26070000	Kurşun Cevherleri ve Zenginleştirilmiş Kurşun Cevherler	13.064.427	11.883.182	14.355.435
76101000	Alüminyumdan Kapılar, Pencere, Kapı ve Pencere Çerçevesi	3.825.183	3.658.138	13.846.895
94042910	Metal Yaylı Olan Şilteler	20.469	20.401	12.768.820
73066199	Kesiti Kare veya Dikdörtgen Şeklinde Olan Demir veya Çelikten Diğer İnce ve Kalın Borular ve Profiller	3.157.046	5.472.982	12.503.245

T.C. PRİŞTİNE BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

08/02/2022

Türkiye'nin Ülkeye İhracatında İlk 10 Ürün				
GTIP 8 Kodu **	GTIP 8 Adı (Türkçe)	2019 (€)	2020 (€)	2021 (Yıllık) (€)
27101943	Petrol veya Bitümlü Minerallerin Gaz Yağları	21.615.040	18.154.580	18.797.123
24022090	Tütünlerden Mamul Sigaralar	8.080.986	9.070.994	14.659.704
39031100	Genleşebilen Plastikler Ve Mamulleri	5.365.085	8.515.249	13.760.346
44101130	Yüzeyi Melamin Emdirilmiş Kağıtla Kaplanmış Olan Yonga Levhalar	5.741.047	5.849.597	9.861.391
69072100	Ağırlıkça Suyu Absorbe Etme Katsayısı % 0,5'i Geçmeyen Seramikten Döşeme Veya Kaplama Karoları ve Kaldırım Taşları	4.724.251	4.054.251	6.430.589
94016100	Ahşap İskeletli İçi Doldurulmuş Oturmaya Mahsus Mobilyalar	4.035.724	3.261.024	5.697.926
30049000	Diğer Tedavide veya Korumada Kullanılmak Üzere Karışık Olan veya Olmayan Ürünlerden Oluşan İlaçlar	3.845.428	4.992.048	5.564.128
84221100	Evlerde Kullanılan Bulaşık Yıkama Makinaları	3.074.906	3.284.473	5.559.110
76042990	Alüminyum Alaşımından Profiller	3.049.853	2.914.557	5.362.422
48191000	Oluklu Kağıt veya Kartondan Kutu ve Mahfazalar	1.129.453	734.314	5.258.650
Türkiye'nin Ülkeden İthalatında İlk 10 Ürün				
GTIP 8 Kodu **	GTIP 8 Adı (Türkçe)	2019 (€)	2020 (€)	2021 (Yıllık) (€)
76020090	Alüminyum Döküntü ve Hurdalar	1.524.903	2.822.474	6.618.213
59069990	Diğer Kauçuklu Mensucat; 59.02 Pozisyonundakiler Hariç	2.379.152	2.671.036	2.944.306
74040099	Bakır Döküntü ve Hurdalar	579.335	1.702.546	2.558.614
84243010	Buhar veya kum püskürtme makinaları ve benzeri makinalar (Isıtma Tertibatı Olanlar)	0	331.200	559.600
08102010	Ahududu (Taze)	45.056	348.494	470.126
41012030	Yaş Ağırlığı 15 kg.ı Geçmeyen Ham Postlar ve Deriler	163.307	726.508	420.314
76020019	Diğer Alüminyum Döküntü ve Hurdalar	0	0	376.713
40103100	Dış Çevresi 60 cm'yi Geçen Vulkanize Edilmiş Kauçuktan Taşıyıcı Kolonlar	235.373	362.259	372.512
84771000	Kauçuk veya Plastiğin İşlenmesine veya Eşyanın İmaline Mahsus Enjeksiyon Makinaları	0	0	338.782
09012100	Kafeini Alınmamış Kahve	131.972	107.712	320.765

Kaynak: Kosova İstatistik Ajansı

* Sıralamada 2021 verileri baz alınmıştır.

DEĞERLENDİRME

2020 yılında 3,29 Milyar Avro olan Kosova'nın toplam ithalatı, 2021 yılında %41,1'lik bir artışla 4,65 Milyar Avro olarak gerçekleşmiştir. 2021 yılında Kosova'nın en çok ithalat yaptığı ülkeler ise sırasıyla; 606,4 milyon Avro tutarla Almanya, 584,1 milyon Avro tutarla Türkiye ve 449,3 milyon Avro tutarla Çin'dir.

2020 yılında Kosova'ya olan ihracatımız 409,4 Milyon Avro iken, 2021 yılında %42,6 artışla 584,13 Milyon Avro olarak gerçekleşmiştir. Salgın nedeniyle 2020 yılında Kosova'nın toplam ithalatında yaşanan daralmanın 2021 yılındaki Covid-19 önlemlerinin azaltılması ve sona ermesi ile toplam talepte yaşanan artışın, ihracatımızda yaşanan artışta önemli bir payı olduğu değerlendirilmektedir.

Kosova'nın ihracat rakamlarına bakıldığında, 2020 yılında 474,9 Milyon Avro olan toplam ihracat tutarının %57,8 oranında artış göstererek 2021 yılında 749,7 Milyon Avro'ya ulaştığı görülmektedir. Kosova'nın geçmiş yıllarda başlıca ihraç ürünleri madencilik ve hurda metal ürünleri iken 2021 yılında en çok ihraç edilen ürün grubu mobilya olmuştur. Kosovalı önemli bir yatak üreticisinin ABD'ye sıfır gümrük vergisi ile ihracat yapabilme avantajından yararlanarak ABD piyasasına girişi sonucunda 2021 yılında Kosova'dan ABD'ye "94042990 - Diğer Şilteler, Yorganlar, Diz ve Ayak Örtüleri, Yastıklar" GTİP kodlu ürünlerin toplam ihracatı 100 milyon Avro'nun üzerinde gerçekleşmiştir. Uzun yıllar en önemli ihracat kalemleri hurda ve madencilik ürünleri iken birinci sıraya ilk kez gerçek anlamda Kosova'da üretilen bir ürün yerleşmiştir.

Kosova ABD'nin gelişmekte olan ülkelere uyguladığı ve gümrük tarifelerinde diğer ülkelere göre avantaj sağladığı GSP (Generalized System of Preferences) listesinde bulunmaktadır. GSP uygulaması bir serbest ticaret anlaşması (STA) statüsünde olmamakla birlikte bazı ürünlerde GSP listesinde yer alan ülkelere vergi indirimleri yapılmaktadır. Listede yer almayan ürünlerde ise tüm ülkelere aynı gümrük vergileri uygulanmaktadır. Bu kapsamda, ABD'nin Türkiye'ye Kosova'ya kıyasla daha yüksek gümrük vergisi uyguladığı bazı sektörlerde Türk firmaların Kosova'da yatırım yaparak ABD pazarına daha kolay girebilme imkânları bulunmaktadır.

Kosova'nın ABD'ye ihracattaki vergi avantajı, en çok ihracat yaptığı ülkeler sıralamasına da yansımış olup 2021 yılı itibarıyla en çok ihracat yapılan ülkeler sırasıyla 122,6 milyon Avro tutarla ABD, 110,5 milyon Avro tutarla Arnavutluk ve 86,6 milyon Avro tutarla Kuzey Makedonya olarak gerçekleşmiştir.

Kosova ile ticaret ilişkilerimizin gelişmesine paralel olarak Kosova'nın ülkemize gerçekleştirdiği ihracat da artış göstermektedir. 2020 yılı sonunda yaklaşık 11 milyon Avro olarak gerçekleşen Kosova'dan ithalat tutarımız, 2021 yılında bir önceki seneye göre %57,1 artış göstererek 17,3 milyon Avro'ya ulaşmıştır.

2021 yılının son çeyreğinde, Kosova ile ticari ve ekonomik alandaki işbirliğinin artırılmasını teminen resmi ve ticari temaslarda bulunulmuştur. Bu doğrultuda, Kosova Başbakanı Albin Kurti ile Kosova Türkiye Ticaret Odası (KTTO) üyeleri arasında 20/11/2021 tarihinde bir istişare toplantısı düzenlenmiştir. Toplantıya Kosova hükümetinden Başbakan dışında Avrupa Entegrasyonu, Kalkınma ve Diyalogdan Sorumlu Başbakan Yardımcısı Besnik Bislimi, Sanayi, Ticaret ve Girişimcilik Bakanı Rozeta Hajdari, Maliye ve Transferler Bakanı Hekuran Murati, Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka katılım sağlamıştır. Kosova'da yatırım

T.C. PRİŞTİNE BÜYÜKELÇİLİĞİ
TİCARET MÜŞAVİRLİĞİ

08/02/2022

ortamı ve fırsatlarının ele alındığı toplantıda Başbakan Kurti ve toplantıya katılım sağlayan Bakanlar, Kosova'nın yatırımcılara sunduğu imkânlar hakkında bilgi vermişlerdir. Ticaret Müşavirliğimizin de katılım sağladığı toplantıda, Türkiye'nin Priştine Büyükelçisi ve KTTO'nun Onursal Başkanı Çağrı Sakar, ikili ekonomik ilişkilere değinerek Türk iş insanlarının Kosova'ya önemli katkılar sağladığını belirtmiştir. KTTO Başkanı Abdurrahman Balkız ise, Türk iş insanlarının finansman bulma dâhil Kosova'nın ekonomik kalkınmasına katkı sağlayacak projelere destek vermeye hazır olduğunu bildirerek, KTTO tarafından hazırlanan "Zorlukları ve Fırsatlarıyla Kosova'da İş Ortamı" başlıklı bir rapor ile görüş ve önerilerini Kosova hükümetine sunmuştur. Kosova hükümeti ile firmalarımızı bir araya getiren toplantının Kosova hükümetine firmalarımızı ve olası işbirliği alanlarını tanıtmaları açısından fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Bu çeyrekte gerçekleşen bir diğer temas ise, Kosova'nın Avrupa Entegrasyonu, Kalkınma ve Diyalogdan Sorumlu Başbakan Yardımcısı Besnik Bislimi, Azınlık Sorunları ve İnsan Haklarından Sorumlu Başbakan Yardımcısı Emilija Redžepi, Sanayi, Girişimcilik ve Ticaret Bakanı Rozeta Hajdari ve Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka'nın yer aldığı Resmi Heyet ile beraberindeki Kosovalı firmaların 20-22 Aralık 2021 tarihinde ülkemize gerçekleştirdikleri ziyaretle olmuştur. Resmi heyet ve beraberindeki firmalar 20 Aralık 2021 tarihinde "DEİK İş ve Yatırım Toplantısı" etkinliğine katılım sağladıktan sonra İstanbul Ticaret Odası'nı ziyaret etmişler; 21 Aralık 2021 tarihinde Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'na ve BUTEKOM ile Bursa'da yerleşik firmalarımıza ziyaretler gerçekleştirmişlerdir. Ardından, Kosova Sanayi, Girişimcilik ve Ticaret Bakanı Rozeta Hajdari ve Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka, 22 Aralık tarihinde Ankara'da Sayın Ticaret Bakanımız Mehmet MUŞ ile bir görüşme gerçekleştirmiş olup görüşmede yatırım ve ticari işbirliği alanlarını değerlendirilmiştir.